

Numărul 17. Oradea-mare 28 aprilie (11 maiu) 1902. Anul XXXVIII

Apare duminica. Abonamentul pe an 16 cor., pe 1/2, de an 8, pe 3 luni 4. Pentru România pe an 20 lei.

P e m a r e.

*Cum a apus lumina, care
Credeam că duce 'n răsărit,
Catargul mi l-a frânt furtuna,
Cărmaciul meu s'a bolnăvit.*

*Pe fie-care val se trece
O parte mică din ce sânt
Și fie-care val ce vine
Me depărtează de pământ.*

Sibiu aprilie 1902.

Maria Cunțanu.

Din ale societății înalte romane pe timpul lui Pliniu cel tinăr.

(Urmare.)

Mulți se plâneau de această pierdere de timp, și Pliniu eră din aceștia, căci strigă: „Pe ce nimicuri „mi-am pierdut timpul? O! liniștea mea, cu cât e mai „de preferat celor mai ilustre isprăvi! Cât e de „plăcută acea liniște studioasă. Fă cum te sfătu- „esc, scumpul meu Fondanus, gândește-te — ca s'o „cauți s'o îndeplinești — la vorba amicului nostru „Attilius: „E neasemuit mai bine să nu faci nimic, „decât să faci nimicuri.“

Nu erau toți de părerea aceasta; multora le plăcea nelucrarea agitată. Acestora se dase numele de *Ardelio*, adică ahtiați după lucruri de curteni. Seneca îi privia ca oameni care cutreerău strățile Romei, fără scop hotărît, agitându-se pentru simpla plăcere de a se agita. Când se întorceau acasă, mărturisiau cu ingenuitate că nu prea șcieau de ce plecaseră de la vatră. Însedar îi improșcă Marțial cu epigramele sale; nimic nu opriă pe acești des-

creerați, nici chiar bătrânețea care ar fi trebuit să răcească fierbințele acelor curteni fără rușine.

Lipsia acestor vizite, acestor recepțiuni, ceea-ce ar fi putut să le dea farmec, convorbirea. Ea nu eră cunoscută de Romani, sau cel puțin nu se producea decât la masă, și mai ales după masă. Banchete urmate de ore de convorbire liberă se numiau *commisatio*. La *commisatio* luaă parte, așa cum se face și astăzi, și persoane care nu veniseră la masă; obiceiurile observate la aceste întruniri erău mai toate împrumutate de la greci. Orațiu zice, că vinul cel bun dă vervă comesenilor. Unde se găsiău *causeurs*? Neapărat la un poet când trată pe amicii sei, în casa sa de țară, se vorbiă de morală, se făcea multă satiră; rusticul Ofellus înveseliă societatea cu poveștile sale în care dădea cuvântul dobitoacelor, adică recită fabule improvizate.

Se convorbiă și la Pliniu, care zicea amicului seu Septim Claru că făcuse o crimă când nu primise poftirea sa la masă:

„Aveam să-ți dau măslina, dovleci, ceapă, și „multe alte plante delicate. Ți-a plăcut mai bine să „primești, de la nu știu cine, stridii, carne gustoasă, „pești rari și dănțătoare spaniole. La mine ai fi mai „avut un comedian, un cititor și un musicant, dacă „ți-ar fi făcut plăcere. E o mare bucurie de care „m'ai lipsit. Cum am fi glumit și făcut morală!“

În scrierile lui Suetoniū, Valeriu Maxim, Plutarce în viața lui *Lucullus*, avem o mulțime de amănunte privitoare la luxul mesei. În cheltuelile peste fire ale banchetelor, intrau cu o parte însemnată darurile ce se împărțiau comesenilor, așa cum fac în zilele noastre unii milionari la *cotillons*. Se dăruiau sclavi, animale rare, vase de argint; luxul florilor eră de asemenea foarte mare. Iar renumele special dobândit de *Lucullus* e destulă dovadă că luxul și rafinarea mesei ajunsese la deplina sa desfășurare înainte de Imperiu. Mesele preoților *Arvali* deveniseră și ele faimoase pe la sfârșitul republicei. Precum numele

lui *Lucullus* însemnează și azi un om care se pricepe a mânca bine, un *gourmet* cu termenul francez, asemenea numele lui *Vittellius* a rămas cu înțelesul de mândăcios, incapabil de alte desfătări decât ale mesei.

Să vorbim acum de acele faimoase mese, descrise de istorici, care au făcut adesea să se creadă că luxul monstruos desfășurat de ele, era general.

Popoarele de la miazăzi sunt în general foarte cumpătate. Epicurul Orațiu nu are pe masa sa decât praz, mazăre și prăjituri. Juvenal însiră în lista mesei sale, un jed foarte tânăr, sparanghel, coșuri de mere, pere de Signia și de Siria. Cumpătatul Adrian se mulțumia în călătoriile sale cu brânză și lapte. A bea vin neamestecat cu apă, se privia pe vremea aceea ca fapta unui bețiv. În anul 161 înainte de Christos, adică cu mult înainte de vremea de care vorbim aici, censorii dăduseră un ordin prin care se interzicea să se îngrășe găini. Inse după bătaia de la Actium luxul mesei fu dus la culme. Atunci Roma primi prin Alexandria produsele lumii întregi și abundența și delicatetea mâncărilor înlocuiesc extrema cumpătate de la început.

Seneca zice că mâncătorii cei mari din vremea sa n'au alt scop decât de a face, prin risipa lor colosală, să se vorbească de ei. Astfel un oare-care P. Octaviu plăti 5000 sesterții pe un pește de o mărime enormă. La o masă dată cu 50 de ani înainte de Christos, se serviră ugere de scroafe, căpățini de mistreț, castane, multe feluri de scoici și păsări grase gătite cu frunze de viță. Mândăciosii erau înserari la Roma. Microbin care trăia cu mult în urma acestei date, descriind acel prânz scandalos, zice că era o masă de preoți, ceea-ce ar explică tot.

După Varro, maxima Romanilor a fost mult timp că numărul comensalilor să nu fie mai mic decât al grațiilor, adică trei, nici mai mare decât al Muselilor, adică nouă. Această regulă se pierdă sub imperiul. Se pomenesc unii împărați cari au adunat la masa lor peste 600 de invitați. Mesele aveau un ceremonial complicat, consacrat de tradiție, descris în cărți speciale. „Nimic mai plăcut, zice Aulu Gelliu, decât cartea lui Marcu Varro intitulată: *nu știi ce-ți pregătește seara*“. În cartea astfel lăudată și care s'a pierdut ca cele mai multe din scrierile lui Varro, se tratau regulile mesei.

Cum sosia invitatul, sclavii se ocupa cu îmbrăcăminte la el. Îi scoteau încălțăminte, îi parfuma picioarele și-l îmbrăcau cu tunică specială, *vestes caenatoriae* sau *synthesis*. Șervietele (*mappae*) invitații le aduceau din contra cu ei, din cauză că de obicei ei duceau acasă în șervete câte ceva din ce se servise la masă, ca să aibă parte și cei de acasă.

Situațiunea unui invitat, care nu cunoștea micile reguli consacrate, era tot așa de grea pe atunci, cum e și acum. Lucian vorbește astfel de un filosof, învățat, dar lipsit de cunoștința obiceiurilor din lumea bogată: „Mori de sete și nu te încumeți să ceri bețură; te temi să treci de om căruia îi place prea mult vinul. Din câte mâncări sunt aședate dinaintea ta cu simetrie, nu știi pe care să pui mâna întâiu; ești nevoit să privești pe vecinul tău pe furis, să faci ca dânsul și să înveți de la dânsul ordinea de urmat la masă. Iată momentul când se bea în sănătate. Stăpânul casei cere o cupă mare, și o închină și-ți zice: măestre, sau îți dă vre-un

„alt titlu. Tu nu știi cum să răspunzi din cauza încercăturei tale și-ți faci reputațiunea unui om reu „crescut“.

Pentru paza obiceiurilor se alegea mai ales la mesele date la serbări, un *rex convivii*, un rege al mesei. Se aduceau arșice, comensalii le aruncau pe rând, și cel care făcea o anume combinație, era rege. El conducea conversația, fixă câte cupe de vin trebuia să bea fiecare, poruncea unuia să cânte, altuia să declame versuri. Regele acesta mai organiza altor loterii, cu câștiguri scumpe ori umoristice.

Gazda dădea fiecăruia locul său când intra în sala de mâncare. Cu toate că serviciul sufrageriei se făcea de un mare număr de sclavi, comensalii veniau adesea cu câte un sclav al lor, care ședea în timpul mesei la picioarele stăpânului, ca un adevărat Tantal. Vara mai găsea în sufragerii sclavi, fete și băieți cari goniau muștele sau răcoria pe comensalii cu eventalii.

Numele dat sufrageriei *triclinium*, arată că era mobilată cu trei paturi, laturea a patra a sălii rămânea liberă pentru serviciu; masa ocupă mijlocul sălei. Se făceau și sufragerii mai mici, cu două paturi numai, care se numiau *biclinium*, pentru că aveau paturi numai pe două laturi. Casele mari înse, vilele falnice, aveau mai multe *triclinia* orientate așa încât să fie și săli reci pentru vară, și săli călduroase pentru iarnă. Se făceau *triclinia* și sub bolți de viță în grădini. Paturile se numiau *lecti-tricliniariae*, spre deosebire de cele de dormit, *lecti-cubiculares*. Obiceiul de a se întinde la masă pe paturi s'a introdus la Romani după războiele punice. Expresiunea *apud quem cubitum ponetis* (acela la care ședii în cot — Petroniu, *Styricon*) ajunsese să însemneze acela la care ești invitat, iar aceea de *lectulos sternere* (a așterne paturile) era sinonimă cu a noastră: a aședa masa. Paturile de sufragerie erau la început simple bănci de zidărie îmbrăcate sau acoperite cu perine. Luxul nu putea să le lase ne-transformate. Neron cheltu până la patru milioane de sesterții (840.000 lei) pentru paturi de sufragerie de aur și cu macaturii scumpe. Paturile, în epoca de care vorbim, erau adesea rotunde. Sufrageriile erau pardoșite cu mosaici reprezentând scene de masă, ori de vânătoare, ori cărnuri și mâncări, și ornate cu bufete.

Locurile de onoare erau *medius* și *summus*, rezervate invitaților; gazda luă *imus*. Pe vremea Antoninilor se introduseseră obiceiul fețelor de mese *mantile*. Furculițe și cuțite nu se vedeau pe masă și nici nu erau de trebuință, pentru că toate cărnurile se tăiau în bucăți mărunt; comensalii aveau linguri și scobitori. S'a afirmat înse, cum că, de și autorii nu vorbesc nicăiri de furculițe ca de un instrument întrebuițat la masă, Romanii totuși ar fi avut. Săpaturile cel puțin pentru secolul al III-lea după Chr. au constat întrebuițarea furculițelor de către Romani.

Pe masă se aședau statuete, vase murrhine, și alte lucruri de lux, așa cum se aședă în zilele noastre, la mese mari, obiecte de artă numite *surtouts*.

Bufetele erau încărcate cu vase și cu argintărie. Comensalii trebuiau să admire de politeță aceste piese, lucrate de ciselorii și de olarii cei mai buni, sau trăgându-și valoarea din vechimea lor, mai mult sau mai puțin autentică. Marțial zice într'o epigramă: „după ce vei admira acele ciseluri antice, vei fi ne-

„voit să bei din cupa bătrânului Priam un vin de „vêrsta tinêrului Astyanax”.

Reproducem aci o cupă de lut, care se află în muzeul din Neapole și pe care e scris *Bibe amice de meo* (bea amice din vinul meu) și o frumoasă ceașcă de argint, și doi sclavi purtând câte un blid, unul cu ridichii, celalalt cu diferite fructe și legume. Faimosul tesaur descoperit în 1868 la Hildesheim dovedește îndestul câtă argintărie de masă aveau chiar în depărtata și nesigura Germanie, funcționarii înalți romani. Acelaș lux arată și tesaurul de la Bosco Reale, lângă Pompei, care se află acum la Louvre din Paris. Chiar și la noi în țară un minunat vas de argint aflat în județul Doljului într-o localitate de pe lângă Dunăre, dovedește că și locuitorii cei bogați ai Daciei își plătiaș luxul unei vasele de prețioase metale.

Vasele acestea, afară de scumpetea materiei, mai erau scumpe și prin vechimea lor, reală sau nu, de care se ținea cum vechurăm, multă seamă la vânzare, și prin arta cu care erau lucrate. Argintăria în genere, dar mai ales cea de masă, serviă Romanilor și ca mijloc de capitalizare, precum reese din regula de a înscrie pe fiecare bucată greutatea sa exactă.

Iată câteva amănunte cu privire la o masă mare pe timpul lui Pliniu cel tinăr.

Masa cu invitații se dădea numai seara. Mesele obișnuite ale Romanilor erau: *jentaculum*, primul dejun dimineața, *prandium*, prânzul pe la jumătatea zilei, și *caena*, masa cea mare, de la patru după amiază încolo. *Commisatio* se ținea și mai târziu și nu făcea parte din mesele zilnice, ca supeul la moderni. Cele mai multe ceremonii publice sau aniversare particulare se terminaș cu o masă, *caena aditialis*. Invitații se făceau numai la *caena*, și se trimitiaș în scris, ele spuneaș de obiceiș căți comenseni vor fi, și câte persoane poate invitatul să aducă cu densusul, căci usul da dreptul de a veni însoțit de o *umbră*, cum se zicea.

În clasa de care ne ocupăm, cam toți erau pe rând gazde și invitați, poftindu-se pe rând.

În primele secole ale imperiului *caena recta*, adecă corectă, coprindea între opt și nouă servicii; în genere înse se compunea din trei intrări (*gustus*), masa propriu zisă (*caena*), desertul (*mensae secundae*). La *gustus* se serviă, ca și la noi, raci și scoici. La *caena* se aduceaș mâncările de rezistență cu sos de mac, sos de *garum* etc., apoi paseri, găini îngrășate, fasanii, ugere de scroafă, etc. Desertul se compunea din prăjituri și fructe; Priap fiind zeul grădinilor, presidă această parte a mesei.

Înainte de a începe să mânânce, comenseni ziceaș o scurtă rugăciune către zeii (Horatiu Satira II 6, 67) și făceaș libațiuni. După aceea se împărțiaș coroane care le țineaș comenseni pe cap în tot timpul mesei. În lucrarea mea despre „Podoabele de la Romani” am vorbit pe larg despre acest obiceiș. Romanii credeau că foile și florile unor plante aveau puterea de a strică efectul vinului, și de a-l feri astfel de beție.

Adesea cădea o ploaie de flori din pârteș săleș. Se întâmplă de asemenea că se aducea un schelet în sala de mâncare. Acest us fusese transmis de Egipteni Grecilor, și de aceștia Romanilor. În privința vinurilor, se începea cu *mulsum*, vin amestecat cu miere.

(Va urmă.)

Ion Țalinderu.

Zei i Ellade i.

(Heine.)

Lună plină, 'n razele tale
Val de aur e luciul mării;
Lumina zilei umbrită de vrajă
Se 'ntinde 'n zări pe țermurii mării;
Iar pe cer albastru, făr' stele,
Lin plutesc albi nouři,
Albe, mari a zeilor chipuri
Din marmor cioplite.

O, nu, nici-când nu fură ei nouři!
Acei sânt însuși ei, zeii Elladei,
Domni veseli ai lumii de cândva,
Dar azi gonii, far' viață,
Ca groaznice fantasme plecară
La miezul nopții pe ceruri.

Mirat și adese orbit tot privesc
Pantheonul din aer,
Mândre, tăcute și pline de groază,
Făpturi uriașe.
Cel colo-î Cronion, al cerului rege,
Cu plete albe ca neaua,
Vestitele plete ce mișcă Olympul;
El ține 'n mână fulgere stinse,
Privirea-î tristă, plină de chinuri,
Dar mândria veche remas-a,
Erau și timpuri mai bune o Zeus,
Pe când priviaș cu plăcere
Copii și nimfe și mii hecatombe!
Pe veci chiar zeii nu pot să domnească,
Cei tineri alungă bătrânii,
Cum alungat-ai tu pe-al teș tată,
Ruda-ți Titană tot tu ai gonit-o,
Jupiter Parricide!
Și tu-mi apară Juno cea mândră!
Vană fostu-ți-a teama și frica,
Căci totuș alt-cine răpitu-ți-a scepșrul,
Nu mai ești doamnă puternică 'n cer,
Și ochii-ți mari împetrit-ai,
Din brațe de crin perit-a puterea;
Răzbunarea-ți nu mai loveșce 'n
Fecioara Domnului mamă
Și 'n fiul ei de minună făcătorul!
Și tu-mi apară Pallas Athene!
Nici tu n'ai știut prin minte-ți și scut
Să 'ntârziș peirea 'n zeime?
Și tu-mi apară, și tu Aphrodite,
Când-va de aur! azi arginție!
De și 'mpodobită 'n breul iubirii,
Tăinică-mi e frumșetea-ți zeită;
De-ai vrea să-mi dai farmecul corpului teș
Caltor zeii — m'aș stinșe de frică, —
Căci tu a morții zeită-mi apară,

Venus Libitina!

Nu mă privește 'n urma ta
Cu drag groaznicul Ares.
Ce trist privește Phöbus Apollo
Cel tiner. Tăcută-î e lira,
La zeî la mese frumos sunătoarea.
Mă trist privește Hephaistos,
Sermanul schiop, nici când nu să lege
De trebile Hebeî
Și 'n adunări mă toarnă cu grijă
Nectarul cel dulce. Se stinsă prin vremuri
Risul cel fără de moarte-a zeimei.
Nici când eu nu v'am iubit zeime!
Căci totdeauna 'n cale-mi staî Grecii
Și urit-am chiar și Romanii,
Dar milă pioasă și groaznică jale
Se sbate 'n pept,
Când sus spre voi privirea-mi sboară
Zeime uitată,
Morți, umbre prin nopți călătoare.
Umbre ușoare duse de vânt —
Și când me gândesc, ce plină-î de frică
Zeimea care ve 'nvinse,
Sermanii, zeii, domniî de astăzi.
Ură plecată 'n pele de oaie —
Atunci de-un gând nebun me tneç,
Zdrobind temelîa templului noî,
Să lupt pentru voi zeî ai vechimei,
Și pentru dreptul de-ambrozîe-al vostru,
Și 'naintea altarelor voastre
De noî ridicat și plin de jertfă,
Aș vrea și eu genunchii plecând
Să me 'nchin cu brațele 'ntinse —

Căci zeî bătrâni, voi totdeauna
Prin vremi în lupte ce oameni purtat-au
Ați stat pe partea celor ce învins-au —
Deci totuș mă bun e omul ca voi
Și azi în lupta zeimei ținea-voi
Cu cei învinși în lupta cu zeii.

Astfel grăii și par' că roșise
Norii pe cer cu palide fețe,
Me priviră apoi muritorii
Și dureros de-odată periră;
Luna s'ascunse 'ntr'un nor,
Ce negru trecea înainte-î;
Vui marea 'n adânc,
Și 'nvingătoare apar pe ceruri
Eternele stele.

I. Gropșian.

G e l o s i e.

(Urmare.)

În adevăr, cu înfierbântare se apucă de cotroboit
pretutindenea, măi ales că nici un sertar nu eră
încuiat, că nici o chee nu eră lipsă. Necasul îi eră
neasemenat de mare, că nu găsiă nici o scrisoare
compromițătoare... Unde să-și fi ținut el corespen-
dența... intimă?

Dădă peste câteva polițe... Nu-l șeiușe pân'
acuma dator... La ce întrebuițase oare banii?...
Patru mii de lei!... Poate ca să-î facă daruri...
Anei! Măi șeii? O să afle, ea, lasă!...

Și 'n câteva momente Radu al ei îi apărū un...
monstru...

Atunci se aședă pe plâns... și plânse, și plânse
cu foc, nespun de nenorocită, vedându-ș viața sfă-
rimată, dorind să moară chiar...

Să moară... și să-l lase... ei?... O! nu; din
contra, să trăiască și-l smulgă din cale... La ne-
voe, să părăsească chiar Bucureșcii; să-l facă pe
Radu să se retragă la moșia ce i-o adusese ca zes-
tre... și... să ducă împreună o viață departe de ori
ce seducțiuni pentru el...

II

Pe când se pregătiă să se imbrace spre a se
duce la Ana, i se vesti venirea ei cu Vintilă.

— Da, a venit pentru convorbiri... serioase, —
își zise nemângăiata Lidia. Ce păcat că e cu bărbatu-
seu!...

Se duse în salon și-î întimpină c'un zimbet
silit...

— Ce are amica noastră cea veselă? i se a-
dresă Vintilă, pe când îi sărută mâna.

— În adevăr, ești palidă Lidie. Ce ai? Zise și
Ana cu obiceiul ei ton de indiferență.

— Nu mi-a fost tocmăi bine...

— Da unde-i Radu? întrebă Vintilă.

— La Ploești, unde pledează...

— Dacă-î așa, Ano, te las cu iubita ta amică
și me duc...

— Bine, Vintilă, du-te...

— Nu întârziez, Ano... nu...

— Stai, dragă, cât ai treabă... Șeii bine că
nu-ți cer socoteală de timpul teū din oraș...

— Ești o soție încântătoare...

Îi sărută mâna cu o perfectă curtenie și se duse.

— Cum, Ano, îi zise repede Lidia, căci apucă
un motiv bun ca să poată ajunge unde voia. Tu nu
te îngrijești de-o lipsă măi îndelungată a bărbatu-
lui teū?

— Dragă Lidio, băbații sūnt făcuți să aibă
afaceri în afară de casă; de pe urma acestora se
indestulează casa și noi ne putem împlini trebuin-
țele... și capriciurile, când le avem.

— Dar dacă nu numai pentru afaceri își pe-
trec dumnealor timpul?...

— Ai tu vr'o cunoșcință despre așa ceva,
Lidio?...

— O! câte se pot întemplă, dragă!... Închi-
puește-ți că ești în relațiuni de prieteșug cu... doue,
trei familii... și că... tocmăi unde nu gândești, bār-
batul schimbă prietenia într'un alt simțiment...

Întonând cu anume intențiune partea din urmă,
o așintiă pe Ana într'un chip ciudat...

Portretul lui „tata“.

— Nu se turbură, gândi Lidio... Înțelege foarte bine, dar e tare... Las' c'o înfund eă acuma...

— Dragă Lidio, îi response Ana după o clipă de gândire, cu bărbatîi ce-avem, nu trebuie să ne treacă prin minte asemenea bănueli, care... știi tu? n'ar fi spre lauda noastră!...

Lidia se roși, plecând ochii... Ana o privi mai cu atențiune...

— Tu ești geloasă, Lidio...

Lidia tresări, mai aprinsă la față.

— Da, sînt; nu fără dreptate înse... response cu tărie. Și se uită la ea adânc.

— Zici că ai dreptate? întrebă Ana cu surprindere.

— Sînt sigură, am dovedit că Radu nu mai este cu totul al meu... zise Lidia, cu larimî în glas.

— Cum se poate, Lidio! Asta m'ar întristă... pentru tine...

— Uite, să-ți spun... Ano. Eram geloasă de el, fără să-l fi bănuît; eram geloasă fiind că unde nu-l vedeam lângă mine, imi închipuiam că se putea în-tîlni și vorbi cu... cine știe ce fel de persoane... Azi înse, — auđi tu? pe neașteptate, ridicându-i o carte picată de pe biuroū... vîd cîdînd dintre foi... un portret!... un portret de femeie...

larăș adânci privirea-i aprinsă și setoasă de-a pîtrunde în ochii Anei. Aceasta arătă numai mirare, — atît pe cît putea arătă o fire indiferentă pasiunilor altora.

— Un portret de femeie... Curios! zise Ana...

Lidiei îi veniă să strige, de necas că scumpa sa amică nu se turbură. Tot o bănuia, înse urmă s'o socotească drept o comediană perfectă, care pricepuse și veghiă asupra-i să nu se dea pe față. Urmă dar:

— Un portret al unei femei, tinere și prea frumoase... Și nu-mi eră în de-ajuns atîta; a trebuit să recunosc în el chipul celei mai bune prietene ce-am cređut c'aveam.

Nările-i tremurau umflîndu-se, ochii se scînteiau, glasul i se făcuse tăios și se ridicase în ton.

Ana începuse a întrevedea într'un mod vag că pe dînsa părea să aibă Lidia prepusurî; o intrigă înse portretul... De unde și cum ar fi putut fi în cauză portretul ei?

Se impresionă foarte cu greū, își punea și mai cu greū o impresiune, — dar cînd apucă să se urnească, nu remănea la calea jumătate. Înconglururî și cuvinte cu doue înțelesuri nici nu le întrebuiță, dar nici le suferiă de la altul.

— Ia să vîd și eă potretul ăsta, Lidio... îi zise cu oare-care tărie.

— O! nici vorbă că ți-l arăt... Aveam chiar intențiunea să viū, într'adins la tine, pentru asta...

Vîri repede mîna în corsagiū, scoase portretul, îl privi c'un fel de ris batjocoritor în amărăciunea lui, și... i-l întinse...

Ana îl luă, aproape cu siguranța acum că eră dînsa în portret, îl privi fără să se mire, apoi aținti ochi liniștiți la amica ei, care palpita de emoțiunea momentului.

— E portretul meu, dragă Lidio, făcut mai înainte de-a me fi logodit... Dacă te-ai fi uitat coala, jos, ai fi vîdut că e de la Mehadia. Asta poate nu ți-ar fi spus mult. Dacă te-ai fi uitat înse, dincoace, — ai fi vîdut ce scrisesem pe el. E cam subțire scrierea, s'a cam șters, dar tot se cunoașce, și zice așa: „Iubitului meu Vintilă“...

— Cum? e scris asta? strigă Lidia apropiindu-se și smulgînd portretul din mîna Anei.

Citiă rîndurile subțiri și aproape șterse, — dovadă că portretul fusese mult timp purtat în vr'un busunar de amoresat, — le citiă și par' că nu-i veniă să creadă; — și se întrebă cum de nu le vîduse?...

Multe momente stătū astfel, roșie de rușinată ce eră, incremenită de ridicolă ce-și da seama că se făcea în ochii prietenei sale, necutezând s'o privească, unde o bănuise pe nedrept, — pe dînsa, buna și draga ei prietenă...

Ana se uită la Lidia cu bunătate și cu compătimire, așteptînd-o înse a i se arătă căită, ca pe urmă să încerce a o vindecă de patima ei.

În adevăr, Lidia lășă brațele în jos și veni ca o vinovată de ingenunchiă lângă Ana...

— Iartă-me, îi șopti, și isbucni în plîns, culcîndu-și capul pe genunchii ei.

— Ești tot atît de tineră ca mine, Lidio și nu voesc s'o fac pe moralisătoarea în etate... Cunosc lumea cît și tine de puțin; mai calmă înse de fire, pot judecă unele lucruri mai degrabă și mai bine, căci le vîd prin lipsa mea de orî ce patimă. M'ai bănuît, și ai făcut reū. Cu toate acestea, fiind că ești sinceră, bine ai făcut de-ai căutat să te explici întîi cu mine... Veđi tu, Lidio dragă? Bărbatîi sînt mai puțin trecători cu vederea ca noi, femeile, chiar cînd nu sîntem cu totul bune. Radu al teū, de l-ai fi făcut o scenă violentă, s'ar mai fi rîcit de tine...

— Cređi Ano? Cu adevărat? întrebă ea cu o spaimă de copil greșit.

— O cred, după cum imi închipuiū că cunosc pe Vintilă. El e gelos, precum ești tu... Și dacă n'aș fi eă liniștită și împăciuitoare, de mult s'ar fi înreutățit traiul nostru... Ei, uite, cu toată bunătatea mea, Vintilă încă nu și-a luat de la mine, nu zic tocmai neîncrederea, dar ceva cam pe-acelea, și cei liniștiți înse primesc defectele tovarășilor lor pînă la o margine... Bună-voința se usează pe urmă, răbdarea se micșorează și iubirea scade...

— O! Doamne, ce eram să fac! strigă Lidia, ridicîndu-se și se aședă lângă Ana, prăpădită de mîhnire...

— Acuma, liniștește-te, drăguță... Ia aminte înse că gelosia nu trebuie să existe agresivă și bănuitoare... Cine nu o poate înlătură, să și-o domine, să o mărginească la un simplu instinct de păstrare; să lupte cu sine însuș spre a nu o arătă, dacă nu și-o poate ucide cu totul.

— Ascultă-me și tu înse pe mine, Ano. Pune-te și în locul meu... Observi cum din zi în zi bărbatul teū devine mai rezervat, mai sgîrcit în mîngăerî, în cuvinte dulci, în timp ce tu nu încetezi a-i arătă iubirea cea mai curată și mai caldă... N'ajungi să te puî pe gîndurî? Nu te face să-ți zici că poate altă femeie i-a furat inima? Cît de puțin gelosă ai fi, te faci bănuitoare, suferi, te svêrcoleșci între temere și descurajare, cauți să afli adevărul și lucruri de însemnătate te îndeamnă să crezi că l-ai găsit... Poate fi calea greșită, dar ai un motiv și pleci de la el cu înferbintare... Iată cazul meu, dragă Ano... și în adevăr, vîd că nu am avut dreptate să fiū așa.

— Știi care e părerea mea, Lidio? Să spuî lui Radu al teū vinovăția ta...

— O! la ce te-ai gîndit, Ano!

— Da, da, da... Trebuie să-ți dai ocasiunea de-a te căi față cu el... Și aceasta să fie de față cu mine și cu Vintilă, căci și lui îi trebuie o lecțiune.

— A! vrei să te folosești și tu, șireato... rise Lidia...

— Îmi datorezi o reparațiune, nu-î așa?

— Fie, Ano.

— Și ține portretul pân' atunci, căci sunt curioasă să ved cum de-a ajuns într'o carte a bărbatului tei?...

— O! de asta, sunt și eu, mai mult ca tine curioasă...

Lidia remase gânditoare apoi...

— Ce-ți mai trece prin minte, geloaso? o întrebă Ana, ridicându-se.

— Me gândesc că: de ce pot fi unii bărbați mai puțin iubitori decât soțiile lor?

— Ai putea pune și altfel întrebarea: de ce unele soții sunt mai puțin iubitoare ca bărbații lor? Tu nu vezi că e chestiune de temperament? Și în asemenea cas, nu iubirea lipsește ori e mai mică la unii decât la alții, când cu adevărat se iubesc; ci e numai aparența: unii nu pot arăta pe cât simt, alții socot că e prudent să se domineze, să arate mai puțin decât simt.

— Dar de ce? Eu nu înțeleg: ori simt și arăt, ori nu simt și nu arăt altfel decât simt...

— Ce! ce se socot prudenți, își închipue că arătând prea mult iubirea lor, ar răsfăță prea mult pe femei și aceasta nu ar mai ști să se cumpănească... Ar căută să domine pe bărbat și i-ar micșorâ rolul de conducător al familiei...

— A! eu nu voi să știu, Ano, de asemenea raționamente... Iubesc și voi să simt că sunt iubită...

— În adevăr, poate că e mai bine, răspunse Ana, rămânând și ea puțin pe gânduri...

— La ce te gândești, acuma, tu?

— La aceea că... ai dreptate, Lidio... Când suntem bune și când vedem că și bărbații ne sunt buni, să căutăm și unii și alții a ne armonisâ modul de-a fi... Lumea se silește să semene discordia; ea nu te desmiardă... Ea te lingusește ca să te corupă... Prin urmare, soții între ei să-și lase inima liberă să vorbească, să-și dea toată dușoia, toate desmierdările... Să-și înfrâneze defectele, ce au, ca oameni, — iar nu simțirea dulce și binefăcătoare a dragostei... Căci, să me mărturisesc și eu ție, Lidio... Nu sunt atât de indiferentă pe cât par... M'am silit să fiu, unde am ascultat anume sfaturi... Și acum, cu ocasiunea aceasta, ved că e fals lucrul. Oamenii buni să se lase în totul firei lor... Bietul Vintilă... cât l-am chinut!...

— Și eu pe bietul Radu!...

Atunci se auzi glasurile a doi bărbați...

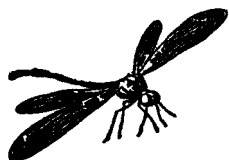
— E Vintilă, Lidio...

— E Radu, Ano. S'a întors de la Ploesti...

— Și s'au întâlnit... Acum e-acum...

(Finea va urmâ.)

N. Rădulescu Nîger.

Doine și hore din Bihor.

(Din valea Crișului repede — dela Beznea.)

A ogoru cânepii

Nevasta se betegi,

Și când fu cânepa coaptă,

Nevasta-î în pat mai moartă.

Nevasta din grai grăia:

— Măi bărbate, măi bărbate!

Îa tu coasa ș-o coseșce,

De boală me mântueșce,

Că d'ai fi tu om cu lege,

Cânepa o-ai culege,

Ș-o ai duce până-n tei

Ș-ai mână amaru meu;

Bărbate dragă bărbate!

Scoate cânepa din tei,

Ș-o adă-n teleacu tei,

Și măi bărbate dragul meu!

De ai ținea tu credința,

Cânepa o-ai melită,

Și d'ai fi om cum îmi place,

Tu cânepa o ai toarce,

Și te-ai pune-n șețetoare,

Toată iarna 'n postul mare.

Ș-o ai da la țesetoare,

Cânepa că s'ar lucrâ

Și de boală m'ai scăpâ.

Bărbate dragă bărbate,

D'un an mi-s în pat pe moarte.

Și bărbate drag' bărbate,

Să te duci tot pe picioare,

Până 'n margine de mare,

Adâ spumâ 'ntoarțătoare,

Și me unge pe spinare,

C'aceea-î tãmăditoare.

Că eu de m'oi tãmădi,

Alt bărbat iar oi iubi,

Că tu ești prea blăstemat,

Toată ziua mergi în sat

Și te-apuci de sărutat,

Sărutarea cea dintâie,

Până la un an nu fie,

Că gura ți-î blăstematâ,

Puturoasă câte-odatâ.

Că d'ai fi bărbat curat,

Aș sta-'n loc la sărutat,

Numa ești un om bolund,

Nici nu-mi vii mie prin gând.

Bate-l Doamne ș-ala om,

Care-și trage vara 'n somn,

Iarna-și bate nevasta,

Că nu are ce mână.

Trecut-o trei zile 'n post,

De când la nana n'am fost,

Ș-or mai trece trei de dulce,

Până la mândra m'oi duce,

Frunză verde în trei crânguri,

Am trei mândre în trei laturi,

Una 'n deal și una 'n vale,

Una la mijloc de cale.

Nicolau Firu,
invătător.

SALON.

Poesii de St. O. Iosif.

— Dare de seamă.* —

Reintors din Paris, unde timp de doi ani s'a indeletnicit cu studiul literaturilor streine, Iosif a stat câteva luni la București pentru a contribui în mare măsură la fondarea și popularizarea unei reviste săptămânale, iar de când s'a imprimăvărat, petrece în nordul Moldovei, în reședința unui „burggraf“ român, a dlui Leon Ghica, la Dumbrăveni. Acolo, departe de șgomotul asurzitor al capitalei și departe de micile griji ale vieții, poate să se dedice numai ocupațiilor sale literare. Munții cu pădurile lor străvechi; vâile încântătoare ale celor două provincii române, Moldova și Bucovina; mănăstirile și bisericile străbune, cari reamintesc atâtea pagini glorioase din trecutul neamului nostru, pot să-i servească drept isvor îmbelsugat de muncă și de inspirație.

„Frumusețile naturii“ — imi scrie poetul în scrisoarea din urmă — „munții Bucovinei și toată panorama Bistriței mi-au umplut sufletul de lumină și sănătate. Me simt regenerat și cred că voiți scrie de-acî înainte mai mult. Primăvara triumfă pretutindeni și inima mea tresare cuprinsă de-o bucurie tainică... Eri am fost la biserica din sat; în mijlocul mulțimei am ascultat liturghia în ghenunchi; așurit, am sărutat crucea ca bun creștin, cu lacrimile în ochi și cu sufletul plin de pocăință. Și am plâns gândindu-mă la suprema mângâiere ce trebuie să se reverse în sufletele acestor bieți țărani, al căror unic razim e credința în mijlocul atâtor necasuri... Azi m'am întors din pare cu un buchet mare de vioarele, — parfumul lor me îmbată în momentul când îți scriu și simt în ele plutind ceva din vraja copilăriei mele“...

Reproduc acest fragment de scrisoare pentru că în el se reflectează o parte intimă din sufletul și în acelaș timp din poesia lui Iosif. Dragostea evlavioasă de Natură și de Neam și multă, multă cinste sufletească sunt înteleile lui însușiri, pe cari le-au salutat cu toată sinceritatea toți criticii lui, cari din capul locului l-au primit cu neobiceiuit de multă căldură.

Iosif nu scrie numai de un an de zile, de când se vorbește mai mult de densusul. Revistele publică de-un șir de ani încoace versurile lui. Dar dacă anul trecut, cu ocazia apariției „Patriarhalelor“, s'a afirmat de-odată cu atâta tărie; dacă recunoașcerea acestui talent a fost atât de generală, a fost pentru că atunci s'a putut observă mai bine lipsa de talente între scriitorii tinerei noastre generații; atunci s'a dat pe față nemulțumirea față de apele tulburi în cari inotaș acei scriitori și s'a manifestat bucuria, că în sfârșit unul s'a ridicat la suprafață, senin, cu minte, sănătos și răsboinic.

Născut în orașul de sub poalele „Tâmpei“, unde ș-a petrecut copilăria și întâii ani de școală, dintr'o familie de-aproape înrudită cu Florian Aron, Gavril Muntean și psihologul Ioan Popescu, — aceste trei caractere ideale din istoria școalelor noastre — Iosif a moștenit și păstrat mult din atmosfera curată a Carpaților și din caracterul de elită sufletească a familiei sale... Caracter și atmosferă curată de inspirație, — deci tocmai calitățile cari lipsesc corului de tineri cântăreți, cărora Iosif, în volumul seü mai nou, le adresează un apel, ce de sigur nu este eșit numai din inima sa, ci din inima întregului popor.

Găsim, în ceata tinerilor scriitori, poeți de toate categoriile. Sânt figuri oflitate cărora Eminescu le-a făcut minunata caracteristică în „Tinerii corupți“. Sânt trubaduri ai patimilor și senzațiilor trecătoare. Găsești visători seci și vânturători de frase goale, ce se numesc — ei între ei — simoliști, naturaliști, realiști și încă în alte multe sunătoare chipuri. Și sânt alții cari trăesc în poligamie cu toate cele noue Muse și au un talent ce stă în ridicolă proporție cu pretențiile lor. Acestora se adresează Iosif în cele trei sonete de la începutul volumului seü :

Întunecată-i steaua țerii noastre,
Înstrăinați trăim în zile grele
Și viitorul, plin de semne rele,
Vestește lacrimi numai și desastre.

Spre voi se 'ndreaptă glasul rugii mele,
Frați cântăreți. Sas inimile voastre,
Poeți perduți prin nouri și 'n zări albastre,
Ce nu visați decât la flori și stele...

Pe acești „frați“, rătăciți ai seü Iosif îi cheamă să vie „cu suflet și cu voie bună“ să se grupeze sub „flamura străbună a dragostei de lege și de țară“ :

„Cântați umbriți de-a flamurei aripă,
Sub care uriași bătrâni luptară!
Aș n'auziți, pe 'ntinsele hotare
Ce jalnic paseri mari de pradă tipă...“

Și nu vedeți ce nouri se 'nălțară ?
Grea vijelie 'n fiecare clipă
Ne spulberă comorile 'n risipă,
Chiar sfânta noastră doină stă să piară“...

Fără emfasă și fără declamație fățărită sânt pronunțate aceste cuvinte. Ele vin din una dintre cele mai simțitoare inimi românești, în care soartea neamului are un firesc resunet și care simte primejdia generală ce amenință astăzi românismul. Și de aceea el cere confracților seü aprofundarea trecutului cu vechile lui virtuți; să lase jocul dulceag de cuvinte și în schimb să îmbrățișeze problemele mai mari și „eternele aspirații“ ale acestui popor.

E o coardă aceasta ce nu se mai instrunase de mult. E un ton ce ne-am desobiceiuit a-l mai auzi. E o adiere blândă și plăcută ce vrea să ne deștepte cu bunătate, pe noi, cei ce din școală, din literatura streină și chiar din presa noastră, ne făcusem oarecari veleități internationale de artă și de poezie. Iosif vine ca un fel de desavuare a esteților nostri teoretici și făcându-se interpretul a tot ce mai nobil a

* „Poesii“. 1901—1902. Editura librăriei Socec București.
I vol. 8° 90 pag.

palpitat și palpită în neamul nostru, poezia lui, fără a cădea până acum în esagerări și în manieră, constituie un început de program, care singur poate să asigure literaturii noastre artistice rolul ce i se cuvine.

Pe fondul național, nu prin frase superlative, ci prin ideile ce le agită, Iosif clădește versuri de o formă artistică deseversită. Îi place îndeosebi să evoace momente din trecut. Îl vedem cufundat în lectura vechilor cronicări, a lui Miron Costin și „bunului Ion Neculea”. Îl vedem preocupat de vechile noastre aședăminte, de boerii „de-acuma două veacuri”, — o lume din care n'a mai rămas decât „ruina goală”. Tot din acele vremi ne presintă un plastic fragment de „răsmiriță”, descriind trecerea unui convoi de chervane, ducând averea celor refugiați, — un tablou demn de penelul lui Grigorescu. Și alătura de boerii, de lăutar și de toată gloriola aceea romantică a trecutului, nu poate să nu figureze și „Haiducul”, minunat încadrat într'un peisaj de codru, prin care voinicul trece doinind din frunză.

Acesta este un fond priincios mai ales *baladei* și nu ne miră de loc trecerea lui Iosif la acest gen literar, în care pe viitor ne va da de sigur foarte mult, având deosebită înclinațiune și aptitudină pentru aceasta. Din imensul material al literaturii noastre populare de-o-camdată a scos tipurile „Novăceștilor”, a lui „Pintea”, apoi „Frumoasa Irina” și în sfârșit splendida creațiune a „Ielelor”, descriind momentul în care un călăreț fugar e cuprins de vârtejul Ielelor :

„Voinicul dă pinten,
Fugarnicul sprinten
Pornește săgeată
Și sboară șoimește...
Târziū, căci sosesce
Năprasnică ceată.

*

La mijloc îl prinde
Și 'n giuru-l întinde
O horă păgână;
Lung clocote dealul,
Voinicul și calul
Se sbat în țerină.

*

Iar Ielele, fetele,
Noue surorī,
Își spulberă pletele
Până la nori
Și șueră,
Flueră,
Chiotă 'n lună
Și 'n lanțurī
De danțurī
Se 'ntind și s'adună,
Sēlbatece cântă
Și țarăș s'avēntă
În goană ne bună...

Specific ardeleană este poezia „Eroul de la Königrätz”, în care aduce tributul său de admirație vitejei românești. Iar de dragostea lui de „țara doinei” ne vorbesc duioasele cântece, scrise în gigmaticul Paris, de unde se doriă acasă :

„Mi-e dor de munți, de Caraimanul
Pe veci acoperit de nor,
Mi-e dor de freamăt lin de brați,
De murmur taicnic de isvor,
Mi-e dor de tine azi...

Mi-e dor de toaca din vecernii
Și de tălângi, de verde plai,
De jalnic fluer de păstor,
De mândru port, de dulce grai,
Mi-e dor de tine, dor...

În forma subtilelor paste și 'n cântece preamărește frumusețile poetice ale țării sale : lanurile de grâu, cu glas de ciocârlii și de secerătoare și cu hăulit de flăcăi ; câmpul instelat de fluturi și de flori ; podgoriile cu sgomotul de cules de vii ; codrul cu tot farmecul său, cu toată majestatea sa. Ți se deschide înaintea ochilor o țară scăldată 'n poezie, cu un popor blând și bun și demn de un viitor mai fericit. Și 'n toată armonia aceasta mândră de colori și de melodii nu e nici o notă de desnădejde, nici o urmă de subiectivism jignitor, ci numai înviorătoare exuberanță de sănătate.

Își va rămânea Iosif consecvent, ca măiestrul său predecesor în direcția aceasta Coșbuc ? Putea-va să facă un pas înainte, ca să-și desfășure și mai marcat programul său, în care a concentrat atâtea idei mântuitoare ? Sânt sigur și de una și de alta.

Marie Chendi.

Câmpia Libertății.

Un episod frumos, poate cel mai frumos din întreagă istoria Românilor de peste munți, a fost fără îndoială adunarea „celor patru-zeci de mi” pe câmpia Blajului, numită de atunci Câmpia Libertății.

E frumos numele acesta ! O câmpie unde avea să se adune Românii ca robi clăcași, ca neam suferit numai de milă pe pământul strămoșilor sei, și de unde avea să se întoarcă liberi și stăpâni în țara cea largă a Ardealului.

Ei s'au adunat în sfântul nume al libertății, cu dorințe drepte, cu aspirațiuni mari și cu speranțe vrednice să fi fost împlinite de Dumnezeu celor asuprași. Cât entuziasm și câtă iubire de limba și de legea românească umplea amăritele inimi ale țeranilor care pe jos venind cu traista cu merinde în spate au scoborit de prin munți și au călătorit câte-o săptămână și mai bine, de prin îndepărtatele ținuturi, până în mijlocul țării, pe câmpia destinată să vadă toți bărbații neamului român din Ardeal. Aproape pe toți, căci de și adunarea se numește „a celor patru-zeci de mi”, pe câmpia Blajului se adunaseră dintăi peste o sută de mi de bărbați, toți cei în puterea vârstei, dar amânându-se adunarea din porunca guvernului unguresc, mai mult de jumătate din cei adunați, neputând să aștepte mai mult de două-zeci de zile — cât era până la ziua hotărâtă pentru adunare — au plecat înderēt. Dar a fost minunea aceasta ! A fost ! La un semn dat, la o singură chemare, vorba a mers din sat în sat, din munte în munte, și într'aceeași zi, într'aceiași loc, au curs de pretutindenii bărbații neamului : peste o sută de mi de bărbați ! Și erau mai toți țeranii, care și-au

lăsat sapa și plugul în brazdă — eră primăvara — și au alergat sute de kilometri, ca să se înțeleagă asupra stării lor politice și cu toții într'un gând să-și ceară dreptul.

Orî care ar fi fost urmările acestei adunări, lucru de căpetenie pentru noi este faptul, că Români s'au adunat așa de mulți și așa de iute. S'au concentrat, ca trupele la o comandă. Au rămas, într'adevăr, toate satele goale de bărbați, în tot cuprinsul țării; numai femeile, numai copiii și bătrânii, numai cei bolnavi și cei nepntincioși au rămas prin sate. Și așa, în cele dintâi zile, pe câmpia Blajului erau într'adevăr toți bărbații români ai Ardealului, câți erau în stare să poarte arme, toți cei ce puteau să formeze batalioane, ca națiune înarmată, și să înalțe steagul mântuirii. Iată, îmi vine în minte număratoarea de bărbați pe care o face cartea lui Moisi și îmi vine să zic ca biblia: „Și i-au numărat pe ei, toți purtătorii de arme ai neamului și au găsit că numărul lor eră de doue-spre-zece ori câte zece mii“.

Eră în anul 1848. Ungurii se revoltaseră, constituindu-se într'un stat declarat independent de Austria și voiă să alipească de Ungaria Ardealul, care pe atunci eră principat, cu Domnul seü, cu dieta sa, cu drepturile sale. Ungurii se sprijinau pe cetăți puternice, aveau oștiri multe, bani din de ajuns, arme destule, apoi aveau oameni politici mari, oratori buni și poeți cari înflăcărau poporul. Români simțiau pericolul, că ei pierd Ardealul, că Ungurii vor să-i pue într'un jug nou. Ei țineau cu împăratul Austriei, în potriva căruia se resvrătiseră Maghiarii. Români ar fi stat pe loc, dacă nu i-ar fi silit Ungurii să se dea pe partea lor. Asta n'au voit s'o facă, și au trebuit să apuce armele contra Ungurilor. Dar Români n'aveau nici cetăți, nici oști, nici arme, nici bani, nici oameni politici și nici poeți — singura poezie răboinică „Deșteaptă-te Române“ a fost scrisă mai târziu, după ce au început vrsările de sânge.

Ce eră să facă Români? De unde s'o începă? Ce voiău să ceară? Să se împace cu Ungurii, orî să li se opue? Și cum și cu ce să li se opue? Conducătorii Românilor, de groaza unui răboiu civil, începură să învețe poporul român să se împace cu Ungurii. Poporul înse nu voiă să șcie nimic de o împăcare. Aveau dreptate și conducătorii: nu se credeau în bărbăția popoului, nici în puterea zdruncinată a împărăției Austriece, nici nu nădăjduiau să le ajute măcar norocul.

Și eră o zăpăceală în suflete. Atunci un tiner advocat, fost mai târziu în urmă profesor și la universitatea din Iași, Simion Bărnuț, a avut curagiul să spue pe față într'o proclamațiune către popor, ce vreau Români, de unde să începă și cum. Proclamațiunea lui, tipărită în mii de exemplare, s'a imprășciat pretutindenî, și de odată tuturor Românilor, zăpăciți până acum de atâtea încurcături, li s'a luat vclul de pe ochi. Acum șcieau ce să ceară și ce să facă; ideile lui Bărnuț deveniră idei fixe pentru toți ardelenii și nimeni și nimic nu i-a mai putut abate.

Cel dintâi lucru cerut de Bărnuț eră ca guvernul să dea voie Românilor să se adune cu toții într'un congres în care să ia hotăriri. Dar dintru începutul începutului, conducătorii români nu credeau că guvernul unguresc le va da voie Românilor să se adune. Dar, adună-se-vor Români? Veni-vor ei cu drag și cu curaj la adunare? Gândul eră frumos, dar greu de îndeplinit.

Bărnuț înse, cu ai seî, nici n'a așteptat permisiunea guvernului, ci singur a fixat o zi — duminica Tomei — în care să se adune Români. N'au tipărit chemarea la adunare, ca să nu o vadă Ungurii; chemarea s'a făcut numai prin scrisori și vorbă.

Și stai acum și te miri de lucru ce s'a întemplat. Ca să pui o țară întreagă în cunoștința unui lucru, îți trebuie vreme multă. Lozinca „duminica Tomei“ trebuia să străbată prin toate cătunele, prin cele mai infundate văi ale Ardealului, prin munți, pe la stâni, pretutindenî pe unde trăia vr'o suflare românească.

Atunci a început un fel de poștă vrednică de admirare. Oamenii lui Bărnuț au trimis scrisori în câteva puncte ale țerei, vestind pe preoți de „duminica Tomei“ și rugându-i ca numai decât ei să scrie altor preoți, iar aceștia altora și așa mai departe. Îndată ce sosiă scrisoarea în sat, adusă de un țeran în fuga calului, preotul o cetia, și numai decât zece țerani, care pe jos, care călare, plecau spre zece sate din apropiere ducând vestea. Iar dintr'aceste sate plecau alții spre alte puncte. Enșiși preoții vestiți odată, dacă n'aveau oameni la îndemână, se aruncau pe cal și în goana calului duceau vestea în satele vecine. Și eră o mișcare de furnici. Se întemplă de un preot să fie vestit din cinci șase părți de odată, cum se încrușau veștile, pentru că tot mai bine să vestești pe om de șase ori decât să remăie din întemplare nevestit.

Și așa s'a făcut ca vestea despre duminica Tomei a fost a treia zi cunoscută de întreaga suflare românească. Atâta de repede a cutreerat această lozinca toate satele din largul coprins al țării și a străbătut până în creeri munților! În trei zile!

Loc de adunare s'a ales Blajul, pentru că acolo aveau Români un episcop, seminar teologic și singurul liceu românesc pe atunci în Ardeal. Eră un centru cultural.

Și s'a adunat poporul. Ungurii ne-au pus pedici; peste riurile cele mari, peste Olt, Mureș și Someș, ei au stricat toate podurile, dar Români au trecut cum au putut, mai prin apă până la piept, mai cu luntrea. Mai de departe porniră numai bărbați, dar mai din apropiere se ridicară sate întregi. Eră un fel de călătorie a neamului întreg spre un centru.

Episcopii amendoi și cel din Blaj și cel din Sibiu, erau în fruntea preoților, în mijlocul țeranilor.

Guvernul înse a trimis poruncă episcopilor, că va da voie să se ție adunarea, nu înse acum în duminica Tomei, ci mai târziu într'o zi pe care pot s'o fixeze episcopii. Eră o apucătură a guvernului, să imprășcie acum pe Români, bine știind că a doua oară n'au să mai vie.

Români cereau să se ție adunarea acum, dar armata ungurescă trimisă la Blaj, se opunea. Episcopii au fixat deci ziua de 15 maiu. Duminica Tomei căduse la 30 aprilie. Într'adevăr mulți țerani s'au întors înderăt, dar tot n'au biruit Ungurii, pentru că vre-o patru-zece de mii de țerani s'au imprășciat prin satele vecine și au așteptat în liniște ziua de 15 maiu.

Eü n'am de gând să ve povestesc cum a fost adunarea alcătuită și ce s'a întemplat atunci la Blaj, nici ce hotăriri au luat Români, căci n'am loc pentru aceasta. Urmările ei n'au fost fericite: Ungurii n'au voit să stea de vorbă cu Români și au trimis

oști asupra lor. În urmă Românil s'au organizat și ei ca oaste și au început sângeroasa tragedie pe care-a condus-o în sudul și în mijlocul Ardealului iubitul erou popular al Munților-Apuseni, Avram Iancu, numit până astăzi Regele Munților. Sfârșitul inse și al lui Iancu și al aspirațiilor româneșii a fost tragic.

Adunarea din Blaj rămâne totuș un mare eveniment în istoria neamului românesc, ce negreșit a fost cea mai puternică manifestare din viața națională a Românilor de peste munți. Pentru întreaga istoria noastră rămâne ca un exemplu de entuziasm național și de conștiință națională, și o dovadă că și Românil când e vorba de dreptul lor, sunt iuși și tenaci și că la o vreme de mare pericol, și noi ne putem scula ca o națiune înarmată, că 'n câteva zile poporul întreg poate să fie sub arme.

G. Coșbuc.

TEATRU și MUSICĂ.

Concert și teatru în Apoldul-de-sus. Junimea română din Apoldul-de-sus va aranjă duminică în 11 mai n. concert popular, cu cântări și declamațiuni, după care se va jucă comedia „Cinel-Cinel“ de V. Alecsandri.

Concert la Caransebeș. Societatea română de cântări și muzică din Caransebeș a aranjat în duminică Tomii concert în onoarea societății musicale româneșii „Doina“ din Turnu-Severin de sub conducerea dlui profesor Ioan St. Paulian, în sala mare a otelului „Pomul verde“.

BISERICĂ și ȘCOALĂ.

Serbarea jubileului episcopului Pavel la Beins, aranjată de cătră institutele româneșii de cultură de acolo, pe care am semnalat-o în nr. trecut, a reușit escelent. La serbare a fost de față și Esc. Sa episcopul Mihail Pavel, dimpreună cu episcopul Lugojului Il. Sa dr. Demetriu Radu, prelatul papal și vicarul episcopesc dr. Augustin Lauran, precum și canonicul Moise Neș. Serbările au început sâmbătă la 3 mai n. la orele 5 după miazăzi prin un festival aranjat de institutele de învățământ și anume de gimnasiu, școala elementară și școala civilă de fete, în sala de gimnastică splendid decorată pentru aceasta ocaziune. S'a executat următorul program : 1. Ziehrer : „Festmarsch“, executat de orchestra gimnasiaală. 2. Cornea : „Imn Archiereului“, cor mixt, executat de elevele și elevii institutelor. 3. „Cuvânt festiv“, ținut de Rds. domn I. Butean director gimnasiaal. 4. „Poesii“, rostite de elevii școlii elementare gr. cat. 5. Popovici : „Salut“, cor de copii, executat de elevii gimnasiului inferior. 6. Fülöp : „Keleti történet“, rostită de Camila Iuga eleva cl. III. civ. 7. Schrammel : „Pace pe pământ“, executat de orchestra gimn. acompaniat la pian de A. Monța, la harmoniu de M. Ardelean, elevă cl. III. civ. 8. Borcea : „Noaptea Paștilor“, rostită de I. Budó, cl. VIII. gimn. 9. Tschaikevsky : „Corul fetelor“, din „Onegin“, executată de elevele internatului „Pavelian“. 10. Tompa : „Uj Simeon“, rostită de P. Pacala cl. VIII. gimn. 11. Musicescu : „Concert I“, cor mixt. 12. Chamiso : „Riesenspielzeug“, rostită de

Elisa Stefanica elevă cl. III. civ. 13. Berlioz : „Carneval roman“, executat la 2 pianе de elevele V. Stefanica, M. Steer, cl. IV. civ. I. Gera, T. Pap cl. III. civ. 14. Abt : „Noapte de mai“, cor bărbătesc, executat de corul gimnasiaal. 15. „Disertațiune“, ținută de F. C. Bontescu cl. VII. gimn. 16. „Arii naționale“, executate de orchestra octavanilor. 17. „Omagiul lunilor“, scenă alegorică cu cor. Persoanele : Timpul : Gabriela Ossian cl. IV. civ. Martie : M. Ardelean cl. III. civ. Mai : C. Kováts cl. IV. civ. Iulie : M. Pelle cl. IV. civ. Septembre : F. Mărginean cl. IV. civ. Novembre : M. Roșculeț cl. IV. civ. Ianuarie : M. Balea cl. I. civ. Aprilie : L. Pop cl. III. civ. Iunie : V. Baba cl. III. civ. August : M. Steer cl. IV. civ. Octombre : E. Mihulin cl. IV. civ. Decembre : L. Szabó cl. II. civ. Februarie : C. Lupan cl. II. civ. — A doua zi, duminică, s'a celebrat un Te-Deum solemn, pontificând însuș în. Pr. Ssa, iar canonicul Lauran a rostit cuvântarea ocașională. După liturghie, Esc. Sa a întrunit la masă pe toți fruntașii căți au fost de față la biserică. Cu asta ocaziune s'au rostit mai multe toast, din cari se relevă eloquentul toast al episcopului de Lugoj. Șirul festivităților s'a încheiat după miazăzi prin o producțiune în gimnastică a tinerimei de la gimnasiu.

Instalarea noului vicar de Hațeg. Duminică trecută s'a făcut la Hațeg instalarea noului vicar Rds. dn dr. Iacob Radu. Actul instalării a fost severșit de cătră Rds. dn vicar episcopesc din Lugoj Ioan Boroș.

C E E N O U ?

Hymen Dl dr. V. Popovici, director al institutului geologic din Bucureșii, fiul dlui Bucur Popovici din Hațeg, s'a cununat la 21 aprilie v. (4 mai n.) cu dșoara Maria D. Brătianu, fiica marelui patriot Dumitru Brătianu, în Bucureșii. — Dl Nicolae Mihulin candidat de profesor și dșoara Sofia Crișan din Beins s'au logodit. — Dl Nicolae Neagotă și dșoara Sofia Bălțean se vor cunună la 5/18 mai n. în Bêrzava. — Dl George Vătășan, profesor în Brașov, s'a logodit cu dșoara Balaza C. Panțu tot din Brașov. — Dl Nonic Rus, absolvent de teologie, s'a logodit cu dșoara Maria Dragoș în Corvin-St-Mărtin. — Dl Lazar Ortopan, comerciant în Satul-noș, s'a logodit cu dșoara Mărioara Stanciu din Sân-Mihail.

Au murit : Vasiliu Lazar de Purcărești, protopop în Apsa-de-mijloc în Maramureș, la 28 aprilie, în etat de 67 ani; — ved. Elena G. Russu n. Androne, învățătoare la școala românească de fete din Brașov, la 2 mai n., în etate de 60 ani.

Celor ce se interesează de loteria de clase, dacă țin să încheie o legătură deplină sigură, se recomandă Casa-de-bancă Națională, societate pe acțiuni în Budapesta. Căci abstrăgând de la faptul că aici s'au făcut până acuma cele mai multe câștiguri, singur cautiunea de 300,00 coroane a acestui institut, cea mai mare ce se află la direcțiunea loteriei, ofere garanță deplină pentru a putea implini precis pretențiunile proprietarilor de losuri. Față de cumpărătorii din provincii institutul ofere deosebitul favor, că la dorință escomptează câștigul la ori ce sumă și înainte de scădintiă, prin o bancă provincială sau institut de credit mai mare, fără a compută provizie și alte șpese, (2—3)

Proprietar, redactor respunďător și editor:
IOSIF VULCAN. (STRADA ALDÁS NR. 14/296 b.)

VERZEICHNISS

aller 50.000 Gewinne

Der grösste Gewinn im glücklichsten Falle

1.000.000 Kronen.

Speziell sind die Gewinne wie folgt eingetheilt.

Sämmtliche Gewinne werden in ca. 5 Monaten gezogen und sind in Baar zahlbar.

	Kronen
1 Prämie mit	600000
1 Gew. i	400000
1 "	200000
2 "	100000
1 "	90000
1 "	80000
1 "	70000
2 "	60000
1 "	40000
1 "	30000
5 "	25000
1 "	20000
3 "	15000
31 "	10000
67 "	5000
3 "	3000
432 "	2000
763 "	1000
1238 "	500
90 "	300
31700 "	200
3900 "	170
4900 "	130
50 "	100
3900 "	80
2900 "	40

50,000 Gew. u. Pr. im Betrage **13.160,000**

Noroc deosebit la

TÖRÖK.

Mulți, mulți au devenit prin noi fericiți!

Maî bine de șase milioane coroane au câștigat la noi onorații noștri mușterii.

Cea mai cu sortii loterie din întreaga lume este loteria noastră de clase priv. reg. ung., care se reincepe în curând din nou. Din

100.000 losuri se sortează **50.000**

cu câștiguri în bani, va să zică jumătate câștigă din losurile emise, conform listei alăturate a câștigurilor.

Cu totul se sortează suma enormă de

treisprezece milioane 160,000 coroane

în restimp de numai 5 luni. Întreaga întreprindere stă sub controlul statului,

Prețul losului original pentru clasa I face conform planului:

Pentru o optime ($\frac{1}{8}$) fl. — .75 sau coroane 1.50
" " pătrime ($\frac{1}{4}$) " 1.50 " " 3.—
" " jumătate ($\frac{1}{2}$) " 3.— " " 6.—
" " un întreg ($\frac{1}{1}$) " 6.— " " 12.—

și se trimite pe lângă rambursă sau trimiterea înainte a prețului. Planuri oficiale gratuit. Comande pentru losuri originale rugăm a trimite până în

22 maiu n. a. c.

cu încredere și direct la adresa noastră.

A. Török & Co

Casă de bancă

BUDAPESTA.

Cea mai mare vânzare în detalii din Ungaria pentru loterie de clase.

Secțiunile loteriei de clase ale colecturii noastre principale sunt:

Centrala: Theresienring 46/a.

1. Sucursală: Waitznerring 4.

2. Sucursală: Museumring 11.

3. Sucursală: Elisabethring 54.

(1-3)

Scrisoare de comandă (de tăiat)

Ve rog să-mi trimiteți _____ los original
Suma în coroane _____

clasa I a loteriei ung. reg. priv. de clase, dimpreună cu un plan oficial.
{ a se încasă prin rambursă } Rog a șterge ce
{ urmează cu mandat postal } nu conține.

Adresa precisă